

It is noted that a large number of scientists recently noted the convergence of literary norms with spoken language, the growth of the variability of linguistic means within the norm, its greater democratization and liberalization, mitigation of the norm by mitigating its prescriptive function, which in modern Spanish grammar is designated as “serecomiendaevitar” (recommended not to use).

Attention is drawn to the fact that the situation with the grammatical norm in Spain is further complicated by the fact that it is a country formed of regions, each of which speaks its own language or dialect, which does not contribute to consolidating a single norm in the country. On the defense of the unity of the linguistic norm there is a very conservative Grammar of the Spanish Royal Academy. Although in its last editions attention is focused on polycentrism of the Spanish linguistic norm.

The backlog of grammatical publications from the fixation of the usage phenomena as normative on the example of the use of Gerund in the attributive function (the Spanish grammarians call it incorrect), in the modern codified professional university norm, where it even substantiates: el / la doctorando (-a) (doctoral student), is used in the documents and thematic words to the Higher Education section in the textbook for preparing for the exam on the Spanish as a Foreign Language (DELE) level C1.

Key words: grammatical norm, correlation between norm and usage, deviation from norm, grammar error, cleanliness of speech.

УДК 811.111'271:305:324

Анна Данильчук[□]

АНГЛІЙСЬКА МОВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ВІД СТАНОВЛЕННЯ ДО НАТИВІЗАЦІЇ

Статтю присвячено оглядовому аналізу еволюції ролі англійської мови в Європі та її особливим функціям у Європейському Союзі. Продемонстровано вплив зв'язку політичних, економічних та соціальних факторів на становлення англійської мови як *lingua franca* сучасного світу. Визначено передумови особливого лінгвістичного статусу англійської мови в Європейському Союзі, її вплив на міжкультурну комунікацію та створення спільного, пан'європейського мовно-культурного простору. Проаналізовано ознаки нативізації англійської мови під впливом інших мов Європейського Союзу та гіпотезу виникнення окремого, відмінного від стандартного, варіанту англійської мови – європейської англійської. В ілюстративному матеріалі дослідження репрезентовано типові форми лексичної нативізації англійської мови в Європейському Союзі. Також визначено поняття дискурсивної нативізації та необхідні умови для її закріплення в англійській мові Європейського Союзу.

Стаття включає аналіз існуючих у Європейському Союзі соціолінгвістичних контекстів, що впливають на формування європейського варіанту англійської мови. Визначено, що це відбувається як на рівні офіційних інституцій (згори вниз), наприклад, рекомендації Європейської комісії щодо професійного використання англійської мови, так і на рівні побутової комунікації (знизу вгору), програм мовного, освітнього та культурного обміну і т. ін. Зазначено зміни в українському ставленні до вивчення англійської мови населенням після підписання Асоціації з Європейським Союзом.

Дослідницьку увагу приділено феномену імміграції до Європейського Союзу та популярності англійської мови серед іммігрантів. Проаналізовано вплив ймовірного виходу Великої Британії із Європейського Союзу на поширеність англійської та становлення окремого європейського варіанту англійської мови.

Ключові слова: європейський варіант англійської мови, нативізація, *lingua franca*.

Постановка наукової проблеми та її значення. Вступ нових країн-членів, культурна та мовна різноманітність, імміграція, відкриті кордони, студентська та професійна мобільність, економічні та політичні зміни в країнах центральної та східної Європи – усе це впливає на калейдоскоп мов та їх поширення в ЄС. Наприклад, сьогодні у Бельгії проживає чимало носіїв арабської мови (це пов'язано з великою кількістю переселенців з арабських країн), яка раніше взагалі не була представлена в цій країні. У Німеччині великий відсоток школярів використовують турецьку мову в повсякденному спілкуванні – це діти працівників, що переїхали в ЄС із Туреччини. Аналогічна ситуація спостережена із мовами та мовцями балканських країн, Греції, деяких азійських країн.

Складність та динаміка мовного різноманіття Європи створює унікальну ситуацію для функціонування англійської мови. Іммігранти та національні меншини також сприяють її поширенню, адже чимало з них вивчали англійську як першу іноземну іще в школі своєї країни походження і мають певний досвід спілкування нею. Саме тому вони часто надають англійській мові перевагу перед національною мовою країни, у яку емігрували [4].

Аналіз досліджень цієї проблеми. У період XIV–XVI ст. англійську мову майже не використовували за межами Британських островів. У Середньовіччі головною мовою освіти, науки та міжкультурної комунікації у Західній частині світу була латина. Із XVII й до початку XX ст. мовою дипломатії вважали французьку. Із розвитком мореплавства у XVIII ст. фіксуємо перші згадки про “майже універсальне розуміння англійської у тогочасній Голландії, цивілізованих частинах Німеччини та прогрес у вивченні в Італії та Франції” [2, с. 17].

Розквіт британського політичного та економічного лібералізму в другій половині XVIII ст. викликав інтерес до вивчення англійської мови серед французів. Перший суттєвий вплив англійської мови на німецьку спостережено із середини XVII й до кінця XVIII ст. У XIX ст. знання англійської мови сягало кордонів Росії та Скандинавських країн [2, с. 17]. Проте вершини своєї популярності в Європі англійська мова сягнула лише в XX ст. Окрім звичного впливу Великої Британії, у світі також зросла політична роль США. Вдячність за внесок Сполучених Штатів Америки в завершення Першої Світової війни відзначили однією простою лінгвістичною інновацією, запровадженою під час підписання Версальського мирного договору 1919 року. До цього моменту усі міжнародні договори (за дипломатичною традицією) писали французькою мовою, проте Версальський договір було написано двома – французькою та, із поваги до американців, англійською мовами.

Із 1945 року вплив США на міжнародне життя став іще відчутнішим, а американський варіант англійської мови водночас став важливим предметом вивчення в університетах, а після 1950 – і в школах. Поступово статус англійської у Європі лише посилювався. Серед низки причин на особливу увагу заслуговує надзвичайна популярність британської та американської музики 1960-тих та поширеність англійської у світі наукової комунікації. У 1970-тих Велика Британія також приєдналася до Спільного Ринку, попередника ЄС, зробивши англійську, поруч із французькою, офіційною мовою цього утворення [2].

Згідно з Девідом Кристалом, на 1990-ті роки припадало понад 300 мільйонів людей, для яких англійська мова була рідною, проте підрахувати кількість людей, які розмовляють нею в неангломовних країнах світу, досить складно і можливо лише умовно [5].

У Європі XXI століття, як і в решті куточків світу, існує безліч сфер та причин, через які люди обирають англійську мовою свого спілкування. Сьогодні вона домінує в науці, технологіях, дипломатії та міжнародних відносинах, спорті, медіа (аудіо, відео, електронних і друкованих), бізнесі й торгівлі, моді та дизайні, туризмі, індустрії розваг та у вищій освіті. Англійська виконує особливу роль у крос-культурній та міжнародній комунікації на глобальному рівні.

На локальному, європейському рівні, англійська виступає мовою комунікацій найвищого інституційного рівня, наприклад, між ЄС та ООН. Нею спілкуються працівники мультинаціональних компаній як за обідом, так і на ділових чи наукових зустрічах, її обирають туристи для спілкування під час закордонних мандрівок.

Відомі у світі *lingua franca*, наприклад, грецька і латина, у свій час здавалися вічними, проте занепали разом із державами, що їх породили. Спираючись на такий історичний прецедент, можна було б припустити, що занепад імперської Великої Британії призведе до зменшення популярності англійської. Та нові сили повернулися до англійської разом зі зростанням могутності США. Надалі популярність її тільки зростає. Дж. Едвардс цитує минулого видавця Оксфордського словника англійської мови Берчфілда: “Домінування англійської, здається, гарантоване нам у майбутньому, якщо хіба не трапиться якогось катаклізму на кшталт ядерної

зими” [6, с. 5]. Все більше людей розмовляють англійською у Європі, вона об’єднує континент навіть після Брекзиту. Така її особливість заслуговує на окреме дослідження.

Мета і завдання статті. Мета дослідження – простежити нові лінгвістичні особливості та функції англійської мови в ЄС. Для одних громадян вона є рідною, для інших – іноземною, для третіх – міжнародною мовою комунікації. Можна відразу припустити, що функції англійської мови в країнах ЄС настільки складні, що вмістити їх у стандартну соціолінгвістичну модель буде складно. Очевидним видається й те, що, попри ймовірний вихід Великої Британії із ЄС, англійська мова залишається пріоритетною. Отже, її граматику та лексику продовжуватимуть змінюватися під впливом європейських мов, роблячи європейську англійську повноцінним і відмінним від стандартного варіантом англійської мови.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

На початку XXI ст. ні в кого не викликає сумнівів домінування англійської мови як *lingua franca*, мови, яку використовують для спілкування люди з найрізноманітніших країн планети. Головною причиною цього є глобальна політика та економіка: все більше працівників хочуть реалізувати себе на світовому інтегрованому ринку праці, у міжнародних компаніях або спробувати життя за кордоном. Так само чинні гравці глобального ринку потребують спільної, корпоративної мови. Наприклад, Т. МакАртур стверджує, що чимало французьких і німецьких компаній спілкуються поміж собою англійською, досягаючи у такий спосіб “лінгвістичного нейтралітету” [7, с. 2].

ЄС є політичним та економічним об’єднанням, таким його бачать торговельні партнери та сусіди. Його успіх великою мірою залежить від розвитку спільної, пан’європейської ідентичності. Тому організація приділяє стільки уваги програмам мовного та освітнього обміну – TEMPUS та ERASMUS. Їхня мета – знайомити громадян країн-членів ЄС та сусідніх держав, сприяти порозумінню і культурному збагаченню, поширенню демократичних цінностей та традицій.

Після підписання угоди про Асоціацію із ЄС Україна суттєво реформує свою систему освіти та максимально сприяє залученню значної кількості молодих людей як до таких програм, так і до вивчення англійської мови – основного інструменту комунікації учасників. Ключовою метою ЄС є політична та економічна інтеграція країн-членів, що, у свою чергу, передбачає уніфікацію в мовному спілкуванні та створення унікальної соціолінгвістичної ситуації. На думку М. Бернса, її характеризують різноманітні ролі, які виконує англійська мова для громадян ЄС (рідна мова, іноземна мова, мова міжнародного спілкування) [3, с. 9]. Для підданих Великої Британії, яка була і ще лишається (станом на лютий 2019 року) членом ЄС англійська є рідною мовою, а в Люксембурзі разом із французькою та німецькою вона є основною. У Нідерландах англійською розмовляє багато підданих, хоча вона не має жодного офіційного статусу. У більшості європейських країн англійська є обов’язковим предметом у початковій та середній школах та університетах.

Англійська мова виконує важливу функцію інтра-європейської комунікації в ситуації, коли для жодного із співрозмовників вона не є рідною. У таких умовах спостережено інший важливий процес, пов’язаний з англійською мовою у ЄС, – це її *нативізація* або *європеїзація*. Європейці змінюють англійську під впливом своїх рідних мов і водночас деамериканізують та деанглізують.

Процес нативізації англійської мови характерний як для писемного, так і для усного мовлення. Тексти, у яких часто з’являються інноваційні форми її використання, зазвичай пов’язані із рекламою та журналістикою, трапляються такі й в інституційній комунікації [2, с. 19]. Найбільш помітно це на рівні лексичних запозичень. Мовленнєві звички з рідної мови та культури також потрапляють до усних розмов чи текстів, написаних англійською. Цей феномен стосується риторичних фігур, аргументаційних структур і т. ін. та номінований *дискурсивною нативізацією*.

Дискурсивна нативізація – процес, під час якого сталі вирази та популярні висловлювання з інших національних мов ЄС потрапляють до європейського варіанту англійської мови. Спочатку їх можуть розуміти виключно представники тієї мовної спільноти, із

якої ці слова потрапили в євро-англійську. Проте пізніше, у процесі нативізації, інші англійські громадяни ЄС також їх приймуть [9, с. 3–14]. Результат цих продуктивних процесів відображає особливі соціолінгвістичні контексти та призводить до виникнення нового варіанту англійської мови – європейського.

Під терміном *європейська англійська* слід розуміти її варіант, відмінний від британського (американського, канадського, австралійського та інших), який є виразно європейським та відрізняє мовця європейської англійської від інших варіантів цієї мови [3, с. 7]. Поруч із мультикультуралізмом та лінгвістичною різноманітністю, що характеризує країни Європейського Союзу, існує спільна мова, варіант англійської, що функціонує як *lingua franca*. Частина нових лексичних елементів демонструють справжню євроманію. Існує та постійно виникає чимало слів із компонентом *euro*. Іспанський уряд направляє країною спеціальні євромобілі, обладнані навчальними кімнатами, щоб розповісти про євровалюту. Натомість Австрія залучала європотяги. Сьогодні мову єврократів ЄС часто жартома називають євромова – *euro-speak*. Проте не лише слова з компонентом євро- збагачують словник нового варіанту англійської. Наприклад, замість слів *state*, *country* чи *nation* найчастіше використовують вислів *Member States*. І хоча, на перший погляд, відмінність ця незначна, вона має важливу політичну імплікацію. Наприклад:

Single-use plastics: member states confirm agreement which bans certain throwaway plastic items (Europa.eu).

Обраний для ілюстрації заголовок демонструє однотайність рішення усіх країн-членів ЄС щодо обмеження використання пластику. *Member states* замість *countries* залишає відчуття єдності, що існує між країнами ЄС та відрізняє їх від решти. Це не просто держави, а учасники, члени союзу, адже саме слово *member* передбачає приналежність до чогось більшого.

Вживання терміну *internal market* у європейському варіанті англійської мови має дещо відмінне значення від *domestic market*, що особливо відчутно у наступному прикладі:

Hunt said the British government plans to assure the European Union it won't use the border as a backdoor into the internal market and will demonstrate unconditional support for the Good Friday Agreement (The Journal).

Євро-англійська також містить терміни, що передають унікальний європейський досвід. Люди, що володіють англійською та не мають необхідного знання європейського контексту, ці слова не зрозуміють. Словник європейського варіанту англійської мови також містить слово *Berlaymont* – це назва будівлі Європейської комісії в Брюсселі, його часто використовують як метонімію або в переносному значенні як символ бюрократизації [9, с. 13].

Both are known to work incredibly hard. Selmayr is known in German as a "Strippenzieher", best translated as a scheming powerbroker. He has earned multiple nicknames like the "Monster" and the "Beast of Berlaymont" (the name of the EU headquarters) (Express).

У цьому прикладі британська газета "Експрес" додає пояснення назві Берлаймонт, хоча все частіше вона не потребує додаткового тлумачення для жителів ЄС.

Ще одним феноменом, що робить свій внесок у формування європейського варіанту англійської мови, є *фосилізація* – "ненормативні структури, що стають прийнятними мовними формами" [9, с. 13]. Наприклад, слово *information* у стандартному варіанті англійської мови є незлічуваним і завжди вживане в однині. Проте в європейському варіанті англійської мови навіть в офіційних документах воно часто трапляється у множині *informations*, оскільки така форма характерна для мов певних країн-членів ЄС.

Ще однією особливістю євро-англійської є велика кількість аббревіатур, які легко запам'ятати. Їх часто використовують замість довгих офіційних назв, щоб зекономити час і простір у таблицях та друкованому тексті, залучають у статистичних даних, індексах, бібліографії та ін. Наприклад, *EURATOM* – *European Atomic Energy Committee*, акроніми *EIB* – *European Investment Bank*, *AWP* – *Annual Work Programme* та ін. Офіційні сторінки ЄС пропонують довжелезні списки та словники аббревіатур та акронімів для максимального

комфорту користувачів. Останні також можуть пропонувати нові аббревіатури, якщо не знайдуть їх у переліку, наприклад, на порталі Eurora.eu.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Із періоду заснування ЄС орієнтований на політику мультикультуралізму та лінгвістичного різноманіття. Концепт **DIVERSITY** загалом можна вважати одним із культуротворчих в ідеї пан європейської цивілізації. Проте саме розуміння мультикультуралізму велід за змінами в ЄС теж трансформувалося. Новітня технологічна революція та глобалізація посилили роль англійської мови у світі. У ЄС вона домінує не лише в офіційних інституціях. Як зазначає Г. Уільямс у своїх дослідженнях, “внутрішньоєвропейські процеси передбачають визнання англійської мови де-факто універсальною *lingua franca*” [8, с. 4].

Чимало науковців переконані, що англійська, яку використовують носії інших мов, поступово перетворюється на окремий варіант англійської мови зі своїми лексичними та граматичними особливостями. У контексті Європи цей варіант мови часто називають євроанглійська, яку К. Гнутсманн визначає як “самодостатній європейський варіант англійської мови” [8, с. 5].

Зміни, що впливають на формування такого варіанту мови, можна метафорично окреслити у двох напрямках – згори вниз, та знизу вгору. Згори вниз на закріплення змін у європейському варіанті англійської мови впливають офіційні інституції ЄС, наприклад, Єврокомісія видала “English Style Guide” для професійного користування і водночас у вільному для широкого загалу доступі. Вплив знизу вгору здійснюють пересічні користувачі англійської мови в ЄС, які поступово вносять у неї свої зміни разом із традиціями та мовленнєвими звичками своїх рідних мов.

Цікавим видається ситуація із використанням англійської мови в умовах та після ймовірного Брекситу. Він уже спричинив хвилю обговорень і дебатів щодо мовної політики ЄС і того, як вона має змінюватися в майбутньому в межах офіційних інституцій та в повсякденному житті країн-членів. У цьому вбачаємо перспективи подальшого дослідження.

Джерела та література

1. Brexit SHOCK: Brussels claims agreement 'shows leaving EU will NOT work' [Electronic resource] // Express. – Jan 8 2019. – Mode of access : <https://www.express.co.uk/news/uk/1068898/Brexit-news-EU-Theresa-May-no-deal-video-Martin-Selmayr-Greg-Hands>.
2. Berns M. English in Europe / M. Berns, M. Claes, de Bot, R. Evers // In the Presence of English: Media and European Youth. – 2007. – P.15–42
3. Berns M. English in the European Union / M. Berns // English Today. – 1995. – Vol. 11 (43). – No. 3. – P. 3–11.
4. Cenoz J. English in Europe. The Acquisition of a Third Language. / J. Cenoz, J. Ulrike. – Clevedon : Multilingual Matters, 2000. – 86 p.
5. Crystal D. English as a global language: 2nd edition / D. Crystal. – Cambridge : CUP, 2003. – 212 p.
6. Edwards J. No Good Past Dover / J. Edwards // English Today. – 2001. – Vol. 17 (68). – No. 4. – Cambridge : University Press. – P. 3–13.
7. McArthur T. Euro-evolution? / T. McArthur // English Today. – 2001. – Vol. 17 (68). – No. 4. – P. 2.
8. Melckersson J. English in Europe post-Brexit: An analysis of the post-Brexit discourse surrounding English as a European lingua franca [Electronic resource] / J. Melckersson. – 2018. – Mode of access : <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=8946164&fileId=8946167>
9. Modiano M. A new variety of English / M. Modiano // English Today. – 2001. – Vol. 17 (68). – No. 4. – P. 13–14.
10. Simigné F. S. The Function Of The English Language / F. S. Simigné // The European Union European Integration Studies. – Miskolc, 2003. – Vol. 2. – No 2. – P. 53–64.
11. Single-use plastics: member states confirm agreement which bans certain throwaway plastic items [Electronic resource] // Europa.eu. – 18. 01.2019. – Mode of access : <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/01/18/single-use-plastics-council-confirms-agreement-which-bans-certain-throwaway-plastic-items/>
12. Foreign Secretary says UK may seek to delay Brexit in bid to secure deal [Electronic resource] // The Journal.ie. – Jan 31st 2019. – Mode of access : <https://www.thejournal.ie/brexit-extending-article-50-4469235-Jan2019/>.

References

1. “Brexit SHOCK: Brussels claims agreement 'shows leaving EU will NOT work’”. 2019. *Express*. <https://www.express.co.uk/news/uk/1068898/Brexit-news-EU-Theresa-May-no-deal-video-Martin-Selmayr->

- Greg-Hands
2. Berns, M., Claes M., de Bot, Evers, R. 2007. "English in Europe". *In the Presence of English: Media and European Youth* 15–42.
  3. Berns, M. 1995. "English in the European Union". *English Today*, 11 (3): 3–11.
  4. Cenoz, J., Jasone & Jessner, Ulrike (eds.) 2000. *English in Europe. The Acquisition of a Third Language*. Clevedon: Multilingual Matters.
  5. Crystal, David. 2003. *English as a global language*. Cambridge: CUP. 2nd edition.
  6. Edwards, J. 2001. "No Good Past Dover". *English Today* 68 17 (4): 3–13.
  7. McArthur, T. 2001. "Euro-evolution?" *English Today* 68 17 (4): 2.
  8. Melckersson, Jennifer. 2018. *English in Europe post-Brexit: An analysis of the post-Brexit discourse surrounding English as a European lingua franca*. <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=8946164&fileId=8946167>.
  9. Modiano, M. 2001. "A new variety of English". *English Today* 68 17 (4):13–14.
  10. Simigné, Fenyó Sarolta. 2003. "The Function Of The English Language". *The European Union European Integration Studies*, 2 (2): 53–64.
  13. "Single-use plastics: member states confirm agreement which bans certain throwaway plastic items". 2019. *Europa.eu*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/01/18/single-use-plastics-council-confirms-agreement-which-bans-certain-throwaway-plastic-items/>
  14. "Foreign Secretary says UK may seek to delay Brexit in bid to secure deal". 2019. *The Journal.ie*. <https://www.thejournal.ie/brexit-extending-article-50-4469235-Jan2019/>.

Danylczuk Anna. Język angielski w Unii Europejskiej: od ustanowienia do natywizacji. Artykuł poświęcony jest przeglądowej analizie ewolucji roli języka angielskiego w Europie oraz jego szczególnej funkcji w Unii Europejskiej. W artykule przedstawiono wpływ politycznych, ekonomicznych i społecznych czynników na ustanowienie języka angielskiego jako *lingua franca* współczesnego świata. Określono podstawy ugruntowania szczególnego lingwistycznego statusu języka angielskiego w Unii Europejskiej, jego wpływ na komunikację międzykulturową oraz tworzenie wspólnej wszech europejskiej przestrzeni językowej i kulturowej. Zostały przeanalizowane znamiona natywizacji języka angielskiego pod wpływem innych języków Unii Europejskiej oraz hipotezę powstania oddzielnej, różniącej się od standardowej odmiany języka angielskiego – Euro-English. W ilustrującej części badania zademonstrowano typowe formy natywizacji leksykalnej języka angielskiego w Unii Europejskiej. Dokonano również próby zdefiniowania pojęcia natywizacji dyskursywnej oraz określono niezbędne warunki do jej utrwalania w języku angielskim UE.

Artykuł zawiera analizę występujących w Unii Europejskiej kontekstów socjolingwistycznych, mających wpływ na kształtowanie europejskiej odmiany języka angielskiego. Stwierdzono, że procesy te odbywają się zarówno na poziomie instytucji rządowych (od góry do dołu), na przykład, rekomendacje Komisji Europejskiej dotyczące profesjonalnego wykorzystania języka angielskiego, jak i na poziomie komunikacji codziennej (od dołu do góry), programów językowej, edukacyjnej, kulturowej wymiany etc. W artykule zostały odnotowane zmiany w ukraińskim podejściu do nauki języka angielskiego po podpisaniu umowy stowarzyszeniowej z UE.

Uwagę badawczą skierowano również na fenomen imigracji do państw Unii Europejskiej oraz popularności języka angielskiego wśród imigrantów. Został przeanalizowany wpływ możliwego wyjścia Wielkiej Brytanii z UE na rozpowszechnienie się języka angielskiego oraz kształtowanie oddzielnej europejskiej odmiany języka angielskiego.

Słowa kluczowe: europejska odmiana języka angielskiego, natywizacja, *lingua franca*.

Danylchuk Anna. The English Language in the European Union: From its Settling to Nativization. The article is dedicated to a brief analysis of the evolution of the English language in Europe and its unique functions in the European Union. The influence of the various political, economic and social factors on the settling of the English language as *lingua franca* of the modern world is demonstrated. The preconditions of the special linguistic status of the English language in the EU are determined, together with its influence on intercultural communication and the creation of common Pan-European linguistic and cultural space. The evidence of the English language nativization under the influence of other European languages is analyzed, together with the hypothesis of the European English variant existence – a new variant of the English language, different from the standard one and other existing variants. The illustrative material of the research demonstrates typical forms of lexical nativization of the English language in the European Union. The notion of discursive nativization and the conditions necessary for its fixation in the English language of the EU are clarified.

The article includes analysis of the existing social contexts of the European Union and their influence on the formation of the European variant of the English language. It is defined, that this influence takes place both, on the level of the official institutions (top down influence) like the recommendations of the European Commission on the professional usage of the English language. It also takes place on the level of everyday communication (bottom up influence), programs of language, educational and cultural exchange etc. The changes in the Ukrainian attitude to the study of English language by the population after the signing of the EU Association Agreement are shown.

Special attention is paid to the phenomenon of immigration to the European Union and the popularity of the English language among the immigrants. The influence of the probable Brexit on the spread of English in the EU and the formation of the separate European variant of the English language is analyzed.

Key words: European variant of the English language, nativization, lingua franca.

УДК 811.11'42

Ольга Дмитрук[□]

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті здійснено аналіз особливостей міжкультурної комунікації, зокрема серед студентів, які навчаються за програмами академічної мобільності. Доведено, що програми академічної мобільності мають позитивні риси, серед яких – опанування іноземної мови, набуття міжкультурного досвіду та міжкультурної компетенції, а також негативні – важка академічна адаптація, акультураційний стрес, проблеми з самоідентифікацією. Порушену проблему розглянуто крізь призму теорії класифікації культур та самоідентифікації мовців, що опиняються в іншомовному середовищі. Вивчено взаємообумовленість таких явищ, як мова, культура та ідентичність, а також способи їх відображення в процесі навчання студентів за кордоном. Увагу акцентовано на національній картині світу, яка зазнає впливу на когнітивному рівні через акультураційний стрес. Описано механізм міжкультурного переходу, який, з одного боку, включає в себе стрес та подолання стресу, а, з іншого боку, вивчення культури та набуття культурно-специфічних навичок. Проблеми з початковою адаптацією в ході міжкультурного переходу ведуть до стабільного покращення та завершуються засвоєнням специфічних для культури навичок, необхідних для функціонування в нових умовах. Психологічні проблеми, які виникають у студентів, що навчаються в іншій країні за програмами академічної мобільності, пов'язані, перш за все, з мовою та мовними бар'єрами, а також з академічними труднощами та проблемами в соціальній сфері. Доведено, що недостатньо високий рівень володіння іноземною мовою впливає на ефективність навчання, що робить академічну успішність студентів значно нижчою, ніж у рідній країні. Це, в свою чергу, викликає зміщення фокусу уваги з академічної сфери в бік самовизначення та пошуку власної ідентичності. Стрес від проходження соціальної та культурної адаптації є неминучим, тому студентам, що навчаються в іншій країні, необхідно не лише опанувати іноземну мову, а й розвивати гнучкість мислення й здатність адаптуватися до нових умов життя. Готовність до труднощів є запорукою ефективної адаптації студентів до мови і культури іншої країни.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, академічна мобільність, класифікація культур, акультураційний стрес, міжкультурний перехід.

Постановка наукової проблеми та її значення. Для сучасного суспільства характерною є тенденція до глобалізації, один з аспектів якої – академічна мобільність у сфері вищої освіти. Міжкультурна комунікація в цій сфері має свої характерні риси та труднощі для студентів, що навчаються за кордоном. Для ефективного проходження міжкультурного переходу та подолання акультураційного стресу необхідно враховувати особливості іншої культури та мовного середовища.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблема міжкультурної комунікації перебуває в центрі уваги великої кількості лінгвістів, серед яких С. Бохнер, Е. Гол, Г. Гофстеде, А. Фурнхем та ін. Академічна мобільність розглядалась такими дослідниками, як Д. Аба, Т. Грімшо, Е. Кабахідзе, Б. Малінкродтом та ін. Однак досі бракує представлення цілісної картини особливостей міжкультурної комунікації у сфері вищої освіти для студентів, що навчаються за програмами академічної мобільності.

Метою статті є вивчення особливостей міжкультурної комунікації у сфері вищої освіти, що зумовлює такі **завдання:** аналіз особливостей міжкультурної комунікації; висвітлення проблем, що виникають у студентів, які навчаються за програмами академічної мобільності; визначення механізмів подолання академічної та міжкультурної адаптації.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Міжкультурне спілкування – це не лише потреба, а й запорука успіху в сучасному